

¡BOMBA!

La maravilla de Uxmal
guardaba agua en chultunes;
pero no es para comunes
¡descubrir Chen chan Akal!

K'uintsil

Viernes 10 de julio de 2020

CAMPECHE · YUCATÁN · QUINTANA ROO · AÑO 6 · NÚMERO 1270 · www.lajornadamaya.mx

UXMAL YÉETEL U XTA'AKAN JA'IL

Oochel: INAH- Héctor Cahuich

Tu yúuchben kaajil Uxmale', ken chan xímbalta'ak jump'ít óoli' tu'ux ma' jach k'ajóolta'ane', ku páajtal u yila'al bala'an ja'. Le tu'ux yano' k'aaba'inta'an beey "Foso de la Serpiente". Ja'e', úuch yanak te'elo', tumen beey úuchik u k'a'abéetkunsal tumen úuchben maaya'ob. Ts'o'ok u xáantal ma' chu'upuk u beel le ja'o', ts'o'okole' mina'an xan

ka'ach mix jump'éeel u túumben oocheli'. Ba'ale' walkila' túumben jóok'sa'an jayp'éeel u yoochel ti'al u páajtal u yila'al.

U yila'al Uxmal jalpachta'an tumen u beel ja'e' jach jak'be'en óol, le beetike' ti' La Jornada Mayae' yaan u tsikbaltpajal jump'ít yóok'lal le je'ela'.

U nooyil kuxtale', ja'. Mix jump'éeel úuchben kaaj je'el u tsa'ayal kuxtal yéetel

líik'il je'el bix úuchiko', wa mina'an tu'ux u ch'a'abal ja'. Ba'ale', ma' xan mantats' ktukultik tu'ux yéetel bix u ch'a'abali', tumen jach yanchaj u na'at úuchben máako'ob ti'al u patjo'oltiko'ob ba'ax k'ajóolta'an beey sistemas hidráulicos, ti'al ma' u xu'upul ti'ob ja' ti'al uk'bil, mix ti'al paak'al, mix ti'al u beetik u meyajo'ob.

ULISES CARRILLO CABRERA / P 2 A 9